

ПРАГРАМА

профільнага ўступнага іспыту па дысцыпліне «Методыка навучання літаратурнаму чытанню»

для 1-21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках) і 1-21 05 02 Руская
філалогія (па напрамках)

(для выпускнікоў устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі па спецыяльнасцях
«Беларуская мова і літаратура», «Дашкольная адукацыя», «Пачатковая
адукацыя»)

АГУЛЬНЫЯ ЎКАЗАННІ (ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА)

Філолаг – гэта прафесійная кваліфікацыя спецыяліста з вышэйшай універсітэцкай адукацыяй у галіне філалогіі, гуманітарнай навукі аб мовах і літаратурах і аб іх развіцці ў кантэксце культуры (ад старажытнагрэчаскага паняцця *φιλολογία*, што значыць «любоў да слова»). **Месца і роля прафесіі філолага ў сучасным соцыуме** абумоўлены асноўнымі сферамі магчымай прафесійнай дзейнасці спецыяліста з адпаведнай падрыхтоўкай, да якіх, паводле дзяржаўных адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі 1-21 05 01-2013 і 1-21 05 02-2013, належаць, у прыватнасці:

- выдавецкая і паліграфічная дзейнасць;
- навуковыя даследаванні і распрацоўкі;
- сярэдняя адукацыя;
- вышэйшая адукацыя;
- дзейнасць у галіне радыёвяшчання і тэлебачання;
- дзейнасць інфармацыйных агенцтваў;
- іншая дзейнасць у галіне культуры.

Спецыяльнасці вышэйшай прафесійнай падрыхтоўкі – 1-21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках) альбо 1-21 05 02 Руская філалогія (па напрамках). **Напрамкі спецыяльнасцяў** – 1-21 05 01-01 Беларуская філалогія (літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць); 1-21 05 01-03 Беларуская філалогія (дзелавая камунікацыя); 1-21 05 02-01 Руская філалогія (літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць); 1-21 05 02-03 Руская філалогія (дзелавая камунікацыя).

Асноўнай мэтай уступных **выпрабаванняў** па методыцы навучання літаратурнаму чытанню з'яўляецца ўстанаўленне ў абітурыентаў узроўню ведаў і ўменняў, неабходных для атрымання адукацыйнай падрыхтоўкі па спецыяльнасці 1-21 05 02 Беларуская філалогія альбо 1-21 05 02 Руская філалогія.

Уступныя выпрабаванні накіраваны на вырашэнне наступных **задач**:

- вызначэнне ўзроўню ведаў абітурыентаў у аб'ёме, вызначаным праграмай уступных іспытаў па прадмеце "Методыка навучання літаратурнаму чытанню»;
- выяўленне ступені валодання паняццыйнай мовай у прадметнай галіне «Методыка навучання літаратурнаму чытанню», умення карэктна выкарыстоўваць навуковыя і навукова-метадычныя тэрміны;

- вызначэнне ўзроўню аналітычных здольнасцяў абітурыентаў, іх гатоўнасці ўжываць атрыманыя веды і ўменні пры выкананні экзаменацыйных тэставых заданняў;

- ацэнка ўзроўню пісьменнасці і маўленчай культуры абітурыентаў пры выкананні заданняў адкрытага тыпу.

Мінімальны базавы ўзровень падрыхтоўкі абітурыента ў галіне абранай спецыяльнасці (напрамку спецыяльнасці) – сярэдняя спецыяльная адукацыя педагагічнага профілю (у тым ліку па спецыяльнасцях “Беларуская мова і літаратура”, “Руская мова і літаратура”, “Замежныя мовы”, “Пачатковая адукацыя” і “Дашкольная адукацыя”), пацверджаная належным дакументам аб яе наяўнасці. Базавы ўзровень падрыхтоўкі да ўступнага экзаменацыйнага выпрабавання суадносіцца з валоданнем наступнымі апорнымі педагагічнымі катэгорыямі і паняццямі: *адукацыйны працэс; змест навучання; веды, уменні, навыкі навучэнцаў; паняцце і склад вучэбна-метадычнага комплексу; формы арганізацыі вучэбнай і пазавучэбнай работы; мэты навучальнага занятку; тыпалогія і структура ўрокаў; дыдактычныя прынцыпы навучання; метады і прыёмы навучання; формы праверкі ведаў; новыя адукацыйныя тэхналогіі.*

СТРУКТУРА ПРОФІЛЬНАГА ЎСТУПНАГА ІСПЫТУ: назвы і сціслая анатацыя раздзелаў зместу

Авалоданне метадыкай навучання літаратурнаму чытанню грунтуецца на засваенні такіх тэматычных раздзелаў, як:

I. "Агульныя пытанні метадыкі выкладання літаратуры" (у цэнтры ўвагі знаходзяцца аспекты, звязаныя з адметнасцю літаратуры як вучэбнага прадмета, літаратурнай адукацыяй у Рэспубліцы Беларусь, настаўнікам і вучнем як суб'ектамі адукацыйнага працэсу па літаратуры).

II. "Асноўныя заканамернасці навучання літаратуры ў пачатковай школе" (асвятляюцца тэарэтычныя асновы пачатковай літаратурнай адукацыі, прыёмы работы на ўроках літаратурнага чытання і сродкі навучання літаратуры).

III. "Арганізацыя навучання літаратуры ў пачатковай школе" (раскрываюцца этапы працы над мастацкім творам, пытанні маўленчага развіцця навучэнцаў як метадычнай праблемы, пазакласнае чытанне і пазакласная работа па літаратуры, асновы выразнага чытання).

Асноўныя праграмныя патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі абітурыента па розных раздзелах профільнага ўступнага іспыту вызначаюцца валоданнем адлюстраванымі ніжэй тэарэтычнымі пытаннямі.

МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ ЛІТАРАТУРНАМУ ЧЫТАННЮ

АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ МЕТОДЫКІ ВЫКЛАДАННЯ ЛІТАРАТУРЫ

Методыка выкладання літаратуры як навука

Спецыфіка прадмета, змест, мэты і задачы. Міждысцыплінарныя сувязі методыкі выкладання літаратуры з навукамі гуманітарнага, сацыяльнага, агульнапрафесійнага цыклу, дысцыплінамі профільнай філалагічнай падрыхтоўкі.

Узаемасувязь метадычнай тэорыі і практыкі. Роля педагагічнага вопыту ў развіцці метадычнай навукі.

Літаратура як вучэбны прадмет

Мэта і задачы вывучэння літаратуры на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі. Ўсведамленне вучнямі асаблівасцяў мастацкага адлюстравання свету. Выхаванне сродкамі літаратуры грамадзянскіх, духоўна-маральных пачуццяў. Развіццё эстэтычнага вопыту малодшых школьнікаў. Фарміраванне цікавасці да чытання, пашырэнне кола чытання вучняў, іх начытанасці.

Дзіцячая кніга і яе спецыфіка. Тэматычная і жанравая разнастайнасць твораў дзіцячай літаратуры. Крытэрыі адбору мастацкіх твораў для дзіцячага чытання і вывучэння.

Кампаненты зместу вучэбнага прадмета: літаратуразнаўчыя веды і ўяўленні, чытацкія і маўленчыя ўменні, мастацкае пазнанне рэчаіснасці, вопыт літаратурна-творчай і мастацка-маўленчай дзейнасці.

Склад ВМК для выкладання беларускай літаратуры: вучэбная праграма, навучальныя кнігі для чытання, рабочыя кнігі-сшыткі, навукова-метадычная літаратура для настаўніка, дыдактычныя матэрыялы.

Літаратурная адукацыя ў Рэспубліцы Беларусь

Адукацыйны стандарт вучэбнага прадмета "Беларуская літаратура" (I-XI класы). Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Літаратурнае чытанне», I ступень агульнай сярэдняй адукацыі. Пачатковая школа як этап бесперапыннай літаратурнай адукацыі. Значэнне падрыхтоўчай ступені ў сістэме літаратурнай адукацыі. Структура і асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу па літаратуры на I ступені сярэдняй адукацыі. Улік узроставых асаблівасцей вучняў, узроўню іх літаратуразнаўчай кампетэнцыі.

Змест навучання літаратуры: слуханне, чытанне і аналіз твораў, уласная літаратурная творчасць. Фарміраванне літаратурных ведаў, уяўленняў і чытацкіх уменняў вучняў, неабходных для аналізу і ацэнкі літаратурных твораў. Атрыманне элементарных звестак літаратуразнаўчага характару. Практычнае засваенне літаратуразнаўчых паняццяў.

Настаўнік і вучань як суб'екты адукацыйнага працэсу па літаратуры

Сучасны настаўнік-славецнік: патрабаванні і сацыяльныя чаканні. Уплыў асобы настаўніка на фарміраванне каштоўнасных арыентацый школьнікаў, грамадзянскасці маладога пакалення. Комплекснасць філолага-педагагічных

ведаў. Педагагічная тэхніка і педагагічнае майстэрства. Дыдактычны інструментарый настаўніка-славесніка.

Узроставыя і асобныя асаблівасці развіцця вучняў пачатковай школы. Асаблівасці ўспрымання твораў мастацкай літаратуры дзецьмі малодшага школьнага ўзросту. Сфера чытацкіх эмоцый, чытацкага ўяўлення, асэнсавання твора.

Фарміраванне малодшага школьніка як культурнага чытача. Змест чытацкай дзейнасці. Засваенне элементарных ведаў з вобласці літаратуразнаўства. Практычная накіраванасць і творчы характар навучання. Шырокае выкарыстанне ў навучанні твораў розных відаў мастацтва. «Наіўны рэалізм» як асаблівасць развіцця навучэнцаў I – IV класаў.

Уменні і навыкі, звязаныя з чытацкай дзейнасцю, іх сутнасць, спецыфіка. Асноўныя групы чытацкіх уменняў: уменні, звязаныя з успрыманнем літаратурнага твора; аналітычныя і сінтэтычныя ўменні; уменні, звязаныя з ацэнкай мастацкага твора. Асаблівасці слухання і чытання літаратурных твораў у раннім школьным узросце.

Узаемасувязь чытацкіх і літаратурна-творчых уменняў. Асноўныя літаратурна-творчыя ўменні, фармаваныя на аснове чытацкіх уменняў.

АСНОЎНЫЯ ЗАКАНАМЕРНАСЦІ НАВУЧАННЯ ЛІТАРАТУРЫ Ў ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЕ

Тэарэтычныя асновы пачатковай літаратурнай адукацыі

Сукупнасць метадалагічных і метадычных прынцыпаў як тэарэтычная аснова сістэмы літаратурнай адукацыі.

Тэарэтыка-метадалагічныя прынцыпы літаратуразнаўства і дыдактыкі. Прынцыпы навуковасці і цэласнасці ў дыдактыцы і літаратуразнаўстве.

Метадычныя прынцыпы: улік узроставых асаблівасцей літаратурнага развіцця вучняў, асобны характар чытацкай і літаратурна-творчай дзейнасці, сувязь літаратуры з законамі мастацкага мыслення, варыятыўнасць зместу заняткаў. Прынцып адзінства літаратурнага і маўленчага развіцця вучняў.

Актуальныя праблемы навучання літаратурнаму чытанню ў пачатковай школе. Асноўныя напрамкі ўдасканалення выкладання літаратуры ў пачатковай школе.

Прыёмы работы на ўроках літаратурнага чытання

Асноўныя віды дзейнасці на ўроках літаратурнага чытання: чытанне ўслых і моўчкі, беглае і выразнае, выбарачнае і самастойнае; завучванне на памяць вершаў і ўрыўкаў з прозы; слуханне, выкананне твораў; аналітычная і ацэначная работа над тэкстамі, праца па развіцці вуснага і пісьмовага маўлення вучняў.

Віды чытання: чытанне ўслых і моўчкі, беглае і выразнае, выбарачнае і самастойнае. Методыка навучання малодшых школьнікаў правільнаму, усвядомленаму, выразнаму чытанню.

Разнавіднасці і месца вуснага аповеду ў практычнай працы настаўніка. Падрыхтоўка і правядзенне ўступнай гутаркі пра жыццё і творчасць пісьменніка.

Складанне анатацый, агляду кніг. Арганізацыя персанальных і тэматычных выстаў кніг.

Асаблівасці працы з мастацкім творам у пачатковых класах.

Метад назірання і пастаяннай увагі да элементаў мастацкай формы. Назіранні над выяўленчасцю і выразнасцю слова, кампазіцыйнымі прыёмамі, жанравымі прыметамі твораў.

Супастаўленне, яго віды, методыка правядзення.

Праца з ілюстрацыямі да мастацкага твору. Выкарыстанне рэпрадукцый карцін, кадраў дзяфільмаў або кінафільмаў для арганізацыі працы.

Прыёмы, заснаваныя на дамысліванні, фантазіраванні. Творчы пераказ (ад імя аднаго з герояў, з творчым дадаткам сюжэту), аповед па наяўным пачатку тэксту. Слоўнае маляванне героя або карціны прыроды. Складанне сцэнара па творы, інсцэніраванне эпизоду або невялікага твора, драматызацыя і інш. Методыка навучання выкананню работ творчага тыпу.

Сродкі навучання літаратуры

Сродкі навучання – найважнейшы кампанент адукацыйнага працэсу і элемент вучэбна-матэрыяльнай базы. Тэхнічная аснашчанасць педагагічнага працэсу. Тыпалогія сродкаў навучання: друкаваныя; аўдыёвізуальныя і мультымедычныя сродкі. Класіфікацыі наглядных сродкаў па прымеце ўспрымання: слыхавыя, зрокавыя, сінтэтычныя.

Прынцыпы выкарыстання нагляднасці: апора на матэрыял, які вывучаецца, дзейны падыход, прынцып «неабходнай і дастатковай» колькасці нагляднасці, улік псіхалага-узроставых і індыўідуальных асаблівасцей вучняў. Дапамога нагляднасці ў разуменні літаратурнага твора, авалоданні тэарэтыка-літаратурнымі ведамі, развіцці маўлення вучняў.

Методыка выкарыстання сродкаў нагляднасці ў розных навучальных сітуацыях. Праца з ілюстрацыямі да мастацкага твора. Выкарыстанне кінаэкранізацый. Аўдыёзапісы на ўроках вывучэння лірыкі. Методыка выкарыстання медыаматэрыялаў. Гарманічнае выкарыстанне разнастайных сродкаў навучання.

АРГАНІЗАЦЫЯ НАВУЧАННЯ ЛІТАРАТУРЫ Ў ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЕ

Этапы працы над мастацкім творам

Мэты, змест работы, папярэдняя чытанню мастацкага твора. Арганізацыя і правядзенне першаснага ўспрымання тэксту. Успрыманне, выяўленне, усведамленне і ацэнка зместу і сэнсу мастацкага твора. Зместавы і моўны аналіз мастацкага твора. Формы праверкі ведаў. Складанне літаратурных віктарын, крыжаванак і інш.

Вывучэнне мастацкіх твораў у жанрава-родавай спецыфіцы.

Дыферэнцыраваны падыход да вывучэння твораў розных жанраў. Знаёмства з асаблівасцямі розных жанраў літаратурных твораў (загадкі, скорагаворкі, прыказкі, казкі, легенды, быліны, апавяданні, аповесці, байкі, вершаваныя творы). Методыка вывучэння твораў вуснай народнай творчасці малых жанраў.

Складанне тэматычных падборак загадак, прыказак, прымавак. Арганізацыя вывучэння былін. Класіфікацыі казак. Асаблівасці методыкі чытання і аналізу народных казак. Уменні, якія пры гэтым фарміруюцца. Вывучэнне літаратурных казак беларускіх і замежных аўтараў. Асаблівасці методыкі чытання і аналізу баек. Аналіз эпічнага верша і праявічнага апавядання.

Асаблівасці методыкі чытання і аналізу паэтычных твораў. Літаратурна-педагагічная класіфікацыя вершаваных твораў, якія вывучаюцца ў пачатковай школе. Аналіз пейзажнай лірыкі. Асаблівасці працы з гумарыстычнымі вершамі.

Прыёмы работы над лірычным творам. Выкарыстанне гуказапісу пры вывучэнні лірычных твораў.

Апавяданні. Літаратурна-педагагічная класіфікацыя апавяданняў.

Методыка чытання і аналізу буйных па памеры твораў.

Віды працы над эпічным тэкстам: складанне плана, пераказы, аналіз эпізоду, вусны апавед пра героя. Методыка навучання розным відам пераказу (падрабязнаму, выбіральнаму, сцісламу). Праца над асэнсаваннем асаблівасцяў дзеючых асоб і ідэі твора. Складанне плана мастацкага твора.

Маўленчае развіццё навучэнцаў як метадычная праблема

Сувязь выкладання беларускай мовы і літаратуры. Фарміраванне і развіццё на ўроках літаратурнага чытання маўленчых уменняў і навыкаў чытання, слухання, гаварэння. Пашырэнне і ўзбагачэнне слоўнікавага запасу вучняў на матэрыяле чытання, фарміраванне ўменняў звязнага выкладу думак, развіццё культуры маўлення навучэнцаў.

Арганізацыя літаратурна-творчай дзейнасці ў сувязі з чытаннем. Першыя крокі літаратурнай творчасці (сачыненне скарагаворак, загадак, невялікіх казак і займальных гісторый).

Пазакласнае чытанне і пазакласная работа па літаратуры

Праблема пазакласнага дадатковага чытання па літаратуры. Методыка пазакласнага чытання. Пашырэнне чытацкага кругагляду вучняў, фарміраванне чытацкай самастойнасці, развіццё цікавасці да чытання кніг, часопісаў, газет, выхаванне актыўных чытачоў.

Планаванне ўрокаў класнага і пазакласнага чытання. Структура ўрока чытання ў пачатковай школе.

Выкарыстанне на ўроках класнага і пазакласнага чытання розных відаў мастацтва (жывапіс, музыка, кіно).

Пазакласная работа па літаратуры. Складанне праграмы літаратурных святаў.

Асновы выразнага чытання

Роля выразнага маўлення настаўніка ў працэсе выхавання і навучання школьнікаў.

Паняцце пра майстэрства мастацкага чытання. Сродкі выразнасці пры чытанні ўслых (паўза, лагічны націск, тон, тэмп). Тэхніка маўлення. Логіка мастацкага чытання.

Асноўныя прынцыпы выразнага чытання, гаварэння. К.С. Станіслаўскі аб працы над словам. Асноўныя задачы чытальніка і апавядальніка.

Літаратурна-мастацкі і выканальніцкі аналіз твораў. Выяўленне сродкаў выразнага выканання твора.

Асаблівасці чытання твораў вуснай народнай творчасці. Тэхніка чытання былін. Выразнае чытанне, гаварэнне казачных твораў. Патрабаванні да выканання баек. Выразныя сродкі выканання лірычных твораў. Асаблівасці выразнага чытання прозы для дзяцей. Выразныя сродкі выканання гумарыстычных твораў.

Прыёмы навучання выразнаму чытання, паслядоўнасць і ўмовы эфектыўнасці працы. Фарміраванне ўменняў выразнага чытання, гаварэння.

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ

ОБЩИЕ ВОПРОСЫ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ

Методика преподавания литературы как наука

Специфика предмета, содержание, цели и задачи.

Междисциплинарные связи методики преподавания литературы с науками гуманитарного, социального, общепрофессионального цикла, дисциплинами профильной филологической подготовки.

Взаимосвязь методической теории и практики. Роль педагогического опыта в развитии методической науки.

Литература как учебный предмет

Цель и задачи изучения литературы на I ступени общего среднего образования. Осознание учащимися особенностей художественного отражения мира. Воспитание средствами литературы гражданских, духовно-нравственных чувств. Развитие эстетического опыта младших школьников. Формирование интереса к книгам и чтению, расширение круга чтения учащихся, их начитанности.

Детская книга и ее специфика. Тематическое и жанровое разнообразие произведений детской литературы. Критерии отбора художественных произведений для детского чтения и изучения.

Компоненты содержания учебного предмета: литературоведческие знания и представления, читательские и речевые умения, художественное познание действительности, опыт литературно-творческой и художественно-речевой деятельности.

Состав УМК для преподавания русской литературы: учебная программа, учебные книги для чтения, рабочие книги-тетради, научно-методическая литература для учителя, дидактические материалы.

Литературное образование в Республике Беларусь

Образовательный стандарт учебного предмета «Русская литература» (I–XI классы). Концепция учебного предмета «Литературное чтение». I ступень общего среднего образования.

Начальная школа как этап непрерывного литературного образования. Значение подготовительной ступени в системе литературного образования.

Структура и особенности организации образовательного процесса по литературе на I ступени среднего образования. Учет возрастных особенностей учащихся, уровня их литературоведческой компетенции.

Содержание обучения литературе: слушание, чтение и анализ произведений, собственное литературное творчество.

Формирование литературных знаний, представлений и читательских умений учащихся, необходимых для анализа и оценки литературных произведений.

Получение элементарных сведений литературоведческого характера. Практическое усвоение литературоведческих понятий.

Учитель и ученик как субъекты образовательного процесса по литературе

Современный учитель-словесник: предъявляемые требования и социальные ожидания. Влияние личности учителя на формирование ценностных ориентаций школьников, гражданственности молодого поколения. Комплексность филолого-педагогических знаний. Педагогическая техника и педагогическое искусство. Дидактический инструментарий учителя-словесника.

Возрастные и личностные особенности развития учащихся начальной школы. Особенности восприятия произведений художественной литературы детьми младшего школьного возраста. Сфера читательских эмоций, читательского воображения, осмысления произведения.

Формирование младшего школьника как культурного читателя. Содержание читательской деятельности. Освоение элементарных знаний из области литературоведения. Практическая направленность и творческий характер обучения. Широкое использование в обучении произведений различных видов искусства. «Наивный реализм» как особенность развития учащихся I – IV классов.

Умения и навыки, связанные с читательской деятельностью, их сущность, специфика. Основные группы читательских умений: умения, связанные с восприятием литературного произведения; аналитические и синтезирующие умения; умения, связанные с оценкой художественного произведения. Особенности слушания и чтения литературных произведений в раннем школьном возрасте.

Взаимосвязь читательских и литературно-творческих умений. Основные литературно-творческие умения, формируемые на основе читательских умений.

ОСНОВНЫЕ ЗАКОНОМЕРНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ЛИТЕРАТУРЕ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Теоретические основы начального литературного образования

Совокупность методологических и методических принципов как теоретическая основа системы литературного образования.

Теоретико-методологические принципы литературоведения и дидактики. Принципы научности и целостности в дидактике и литературоведении.

Методические принципы: учет возрастных особенностей литературного развития учащихся, личностный характер читательской и литературно-творческой деятельности, связь литературы с законами художественного мышления, вариативность содержания занятий. Принцип единства литературного и речевого развития учащихся.

Актуальные проблемы обучения литературному чтению в начальной школе. Основные направления совершенствования преподавания литературы в начальной школе.

Приемы работы на уроках литературного чтения

Основные виды деятельности на уроках литературного чтения: чтение вслух и молча, беглое и выразительное, выборочное и самостоятельное; заучивание наизусть стихов и отрывков из прозы; слушание и рассказывание произведений;

аналитическая и оценочная работа над текстами, работа по развитию устной и письменной речи учащихся.

Виды чтения: чтение вслух и молча, беглое и выразительное, выборочное и самостоятельное. Методика обучения младших школьников правильному, осознанному, выразительному чтению.

Разновидности и место устного рассказа в практической работе учителя. Подготовка и проведение вступительной беседы о жизни и творчестве писателя.

Составление аннотаций, обзора книг. Организация персональных и тематических выставок книг.

Особенности работы с художественным произведением в начальных классах.

Метод наблюдения и постоянного внимания к элементам художественной формы. Наблюдения над изобразительностью и выразительностью слова, композиционными приемами, жанровыми признаками изучаемых произведений.

Сопоставление, его виды, методика проведения. Работа с иллюстрациями к художественному произведению. Использование репродукций картин, кадров диафильмов или кинофильмов для организации работы.

Приемы, основанные на домысливании, фантазировании. Творческий пересказ (от имени одного из героев, с творческим дополнением сюжета), рассказ по имеющемуся началу текста. Словесное рисование героя или картины природы. Составление сценария по произведению, инсценирование эпизода или небольшого произведения, драматизация и др. Методика обучения учащихся выполнению работ творческого типа.

Средства обучения литературе

Средства обучения – важнейший компонент образовательного процесса и элемент учебно-материальной базы. Техническая оснащенность педагогического процесса. Типология средств обучения: печатные; аудиовизуальные и мультимедийные средства. Классификации наглядных средств по признаку восприятия: слуховые, зрительные, синтетические.

Принципы использования наглядности: опора на изучаемый материал, деятельный подход, принцип «необходимого и достаточного» количества наглядности, учет психолого-возрастных и индивидуальных особенностей учащихся. Помощь наглядности в постижении литературного произведения, овладении теоретико-литературными знаниями, развитии речи учащихся.

Методика использования средств наглядности в различных учебных ситуациях. Работа с иллюстрациями к художественному произведению. Использование киноэкранизаций. Аудиозаписи на уроках изучения лирики. Методика использования медиаматериалов. Гармоничное использование разнообразных средств обучения.

ОРГАНИЗАЦИЯ ОБУЧЕНИЯ ЛИТЕРАТУРЕ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Этапы работы над художественным произведением

Цели, содержание работы, предшествующей чтению художественного произведения. Организация и проведение первичного восприятия текста.

Восприятие, выявление, осознание и оценка содержания и смысла художественного произведения. Содержательный и языковой анализ художественного произведения. Формы проверки знаний. Составление литературных викторин, кроссвордов и др.

Изучение художественных произведений в жанрово-родовой специфике

Дифференцированный подход к изучению произведений разных жанров.

Знакомство с особенностями различных жанров литературных произведений (загадки, скороговорки, пословицы, сказки, легенды, былины, рассказы, повести, басни, стихотворные произведения).

Методика изучения произведений устного народного творчества малых жанров. Составление тематических подборок загадок, пословиц, поговорок.

Организация изучения былин.

Классификации сказок. Особенности методики чтения и анализа народных сказок и сказок народов. Формируемые умения. Изучение литературных сказок русских и зарубежных авторов.

Особенности методики чтения и анализа басен.

Анализ эпического стихотворения и прозаического рассказа.

Особенности методики чтения и анализа поэтических произведений. Литературно-педагогическая классификация стихотворных произведений, изучаемых в начальной школе. Анализ пейзажной лирики. Особенности работы с юмористическими стихотворениями.

Приемы работы над лирическим произведением. Использование звукозаписи при изучении лирических произведений.

Рассказы. Литературно-педагогическая классификация рассказов.

Методика чтения и анализа крупнообъемных произведений.

Виды работы над эпическим текстом: составление плана, пересказы, анализ эпизода, устный рассказ про героя. Методика обучения различным видам пересказа (подробному, выборочному, краткому). Работа над осмыслением особенностей действующих лиц и идеи произведения. Составление плана художественного произведения.

Речевое развитие учащихся как методическая проблема

Связь преподавания русского языка и литературы. Формирование и развитие на уроках литературного чтения речевых умений и навыков чтения, слушания и рассказывания. Расширение и обогащение словарного запаса учащихся на материале чтения, формирование умения связного изложения мыслей, развитие культуры речи учащихся.

Организация литературно-творческой деятельности в связи с чтением. Первые шаги литературного творчества (сочинение скороговорок, загадок, небольших сказок и занимательных историй).

Внеклассное чтение и внеклассная работа по литературе

Проблема внеклассного дополнительного чтения по литературе. Методика внеклассного чтения. Расширение читательского кругозора учащихся,

формирование читательской самостоятельности, привитие потребности чтения книг, журналов, газет, воспитание активных читателей.

Планирование уроков классного и внеклассного чтения. Структура урока чтения в начальной школе.

Использование на уроках классного и внеклассного чтения различных видов искусства (живопись, музыка, кино).

Внеклассная работа по литературе. Составление программы литературных праздников.

Основы выразительного чтения

Роль выразительной речи учителя в процессе воспитания и обучения учащихся.

Понятие об искусстве художественного чтения. Средства выразительности при чтении вслух (пауза, логическое ударение, тон, темп). Техника речи. Логика художественного чтения.

Основные принципы выразительного чтения и рассказывания. К.С. Станиславский о работе над словом. Основные задачи чтеца и рассказчика.

Литературно-художественный и исполнительский анализ произведений. Выявление средств выразительного исполнения произведения.

Особенности чтения произведений устного народного творчества. Техника чтения былин. Выразительное чтение и рассказывание сказочных произведений. Требования к исполнению басен. Выразительные средства исполнения лирических произведений. Особенности выразительного чтения прозы для детей. Выразительные средства исполнения юмористических произведений.

Приемы обучения выразительному чтению, последовательность и условия эффективности работы. Формирование умений выразительного чтения и рассказывания.

ПРЫКЛАДЫ ЭКЗАМЕНАЦЫЙНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ (ТЭСТАВЫХ ЗАДАННЯЎ)

МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ ЛІТАРАТУРНАМУ ЧЫТАННЮ

1. Віды работы над эпічным тэкстам – гэта:

- 1) складанне плана;
- 2) пераказ;
- 3) вывучэнне афішы;
- 4) аналіз эпізоду;
- 5) вусны аповед пра героя.

2. Расстаўце у правільным парадку звенні сюжэту:

- 1) кульмінацыя;
 - 2) экспазіцыя;
 - 3) першы эпізод;
 - 4) другі эпізод;
 - 5) развязка;
 - 6) завязка.
-

3. Сродкі выразнасці маўлення пры чытанні ўслых – гэта:

- 1) паўза;
- 2) тон;
- 3) тэмп;
- 4) лагічны націск;
- 5) логіка чытання.

4. Сутнасць прыёму вуснага славеснага малявання –

5. Ахарактарызуйце методыку навучання розным відам пераказу на ўроках літаратурнага чытання.

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ

1. Особенности восприятия литературы младшими школьниками – это:

- 1) внимание к художественным описаниям;
- 2) способность к сопереживанию;
- 3) внимание к поступкам героев;
- 4) способность к обобщению.

2. Известные методисты XX века:

- 1) М.А. Рыбникова;
- 2) В.В. Голубков;
- 3) Ф.И. Буслаев;
- 4) В.П. Острогорский.

3. Назовите известные литературные сказки русских писателей (не менее 4).

4. По определению узнайте понятие:

_____ – это пересказ от имени одного из героев, с творческим дополнением сюжета.

5. Охарактеризуйте цели и методику использования в системе начального литературного образования различных видов наглядности.

АЦЭНКА ВЫНІКАЎ ПРОФІЛЬНАГА ЎСТУПНАГА ІСПЫТУ

Форма прад'яўлення абітурыентамі тэарэтычнага матэрыялу на профільным ўступным іспыце ў адпаведнасці са спецыфікай спецыяльнасці (напрамку спецыяльнасці) – выкананне комплекта з 30-ці тэставых заданняў закрытага і адкрытага тыпу на працягу 80 астранамічных хвілін.

Крытэрыі ацэнкі ўзроўню падрыхтоўкі абітурыентаў на профільным ўступным іспыце ў адпаведнасці з яго часткамі (раздзелаў зместу), з улікам спецыфікі спецыяльнасці (напрамку спецыяльнасці)

Вагавы каэфіцыент сціслых тэставых заданняў (№№ 1–29) комплекта з 30 заданняў для пісьмовага выканання пры ацэньванні можа складаць ад 2 да 5 прамежжавых балаў, у залежнасці ад колькасці прапанаваных варыянтаў адказу і ступені агульнай складанасці задання.

Максімальны вагавы каэфіцыент заключнага задання адкрытага характару (№ 30), пры ацэнцы выканання якога правяраюцца паўната і правільнасць разгорнутага раскрыцця экзаменацыйнага пытання, пісьменнасць і моўнае афармленне адказу, складае ад 15 да 20 прамежжавых балаў, у залежнасці ад шырыні і складанасці пастаўленага пытання.

Паказчыкі ацэнкі ўзроўню падрыхтоўкі абітурыентаў на профільным ўступным іспыце

Балы, набраныя за правільнае выкананне 30 тэставых заданняў	Адзнака
100-91	10
90-81	9
80-71	8
70-61	7
60-51	6
50-41	5
40-31	4
30-21	3
20-11	2
менш за 11	1

РЭКАМЕНДАВАНАЯ ЛІТАРАТУРА

МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ ЛІТАРАТУРНАМУ ЧЫТАННЮ

Асноўная літаратура

1. Адукацыйны стандарт вучэбнага прадмета "Беларуская літаратура" (I-XI класы).
2. *Воюшина, М.П.* Методика обучения литературе в начальной школе / М.П. Воюшина. – М., 2010.
3. Вывучэнне літаратуры: пытанні metodyкі / пад. рэд. В.У. Івашына. – Мінск, 1980.
4. Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Літаратурнае чытанне». I ступень агульнай сярэдняй адукацыі.
5. *Лазарук, М.* Навучанне і выхаванне творчасцю / М. Лазарук. – Мінск, 1999.
6. *Светловская, Н.Н.* Обучение детей чтению: детская книга и детское чтение / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче-оол. – М., 2001.
7. *Яленскі, М.Г.* Інтэгратыўны падыход да навучання беларускай мове і літаратурнаму чытанню // М.Г.Яленскі. – Пачатковая школа. – 2011. – № 4. – С. 42–45.

Дадатковая літаратура

1. *Антонана, Н.У.* Літаратурнае чытанне: Кантроль навыку чытання і чытацкіх уменняў вучняў: 1–4 класы / Н.У. Антонава. – Мінск, 2012.
2. *Антонана, Н.У.* Узаемасувязь у навучанні аўдзіраванню і чытанню / Н.У. Антонава // Пачатковая школа. – 2012. – № 2. – С. 12–17.
3. *Івашын, В.У.* 3 пазіцыі гуманізму: тэарэтыка-метадалагічныя і метадычныя праблемы літаратурнай адукацыі / В.У. Івашын. – Мінск, 1998.
4. Літаратурнае чытанне ў 2 класе / І.А. Буторына. – Мінск, 2012.
5. Літаратурнае чытанне ў 4 класе / Г.А. Галяш. – Мінск, 2010.
6. *Мяжэвіч, В.А.* Пазакласная праца па беларускай мове і літаратуры / В.А. Мяжэвіч, В.А. Буланда. – Мінск, 2007.
7. *Руцкая, А.В.* Методыка выкладання беларускай літаратуры / А.В. Руцкая, М.У. Грынько. – Мінск, 2010.
8. *Светловская, Н.Н.* Методика внеклассного чтения / Н.Н. Светловская. – М., 1991.
9. *Светловская, Н.Н.* Самостоятельное чтение младших школьников / Н.Н. Светловская. – М., 1980.
10. *Туркевіч, В.М.* Творчасці зярняты залатыя...: метады эцюды настаўніка / В.М. Туркевіч. – Мінск, 1988.

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ

Основная литература

1. *Арзамасцева, И.Н.* Детская литература: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования / И.Н. Арзамасцева, С.А. Николаева. – М., 2012.
2. *Гриценко, З.А.* Детская литература. Методика приобщения детей к чтению: учебное пособие / З.А. Гриценко. – М., 2007.
3. *Детская литература: учебник/ под ред. Е.О. Путиловой.* – М., 2014.
4. Концепция учебного предмета «Литературное чтение». I степень общего среднего образования.
5. Методика обучения литературному чтению: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования / под ред. М.П. Воюшиной. – М., 2013.
6. Методика преподавания русского языка в начальных классах: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / М.Р. Львов, В.Г. Горецкий, О.В. Сосновская. – М., 2007.
7. Методические основы языкового образования и литературного развития младших школьников / под ред. Т.Г. Рамзаевой. – СПб., 1998.
8. Образовательный стандарт учебного предмета «Русская литература» (I–XI классы).
9. *Поздеева, С.И.* Теория, методика и технологии начального литературного образования: учебно-методическое пособие / С.И. Поздеева. – Томск, 2012.
10. *Романовская, З.И.* Чтение и развитие младших школьников / З.И. Романовская. – М., 1982.
11. *Рыжкова, Т.В.* Теоретические основы и технологии начального литературного образования: учебник / Т.В. Рыжкова. – М., 2007.
12. *Светловская, Н.Н.* Детская книга и детское чтение в современной начальной школе: учеб. Пособие / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче-оол. – М., 2011.
13. *Троицкая, Т.С.* Литературное образование младших школьников: коммуникативно-деятельностный подход / Т.С. Троицкая. – М., 2004.

Дополнительная литература

1. *Воюшина, М.П.* Модернизация литературного образования и развитие младших школьников / М.П. Воюшина. – Санкт-Петербург, 2007.
2. *Горбушина, Л.А.* Обучение выразительному чтению младших школьников / Л.А. Горбушина. – М., 1981.
3. *Детская литература. Выразительное чтение: практикум / под ред. Т.В. Рыжковой.* – М., 2007.
4. *Лазарева, В.А.* Уроки литературного чтения в современной начальной школе [Электронный ресурс] // Начальная школа. Приложение к газете «Первое сентября». – 2005. – №17–24. – Режим доступа: <http://nsc.1september.ru/article.php?ID=200501702>.
5. *Липкина, А.И.* Работа над устной речью учащихся на уроках чтения в начальных классах / А.И. Липкина, М.И. Оморокова. – М., 1967.

6. Методика изучения художественного образа на уроке литературного чтения в начальной школе: методические рекомендации для учителей начальной школы/ сост. Э.Р. Резник. – Омск, 2004.

7. *Светловская, Н.Н.* Наука становления личности средствами чтения-общения: Словарь-справочник / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче-оол. –М., 2011.

8. *Сосновская, О.В.* Теория литературы и практика читательской деятельности / О.В. Сосновская. – М., 2008.